

Maryna Husarska

Szkolenie archiwistów, bibliotekarzy i konserwatorów w zakresie przechowywania i konserwacji materiałów archiwalnych i bibliotecznych

Ochrona Zabytków 24/2 (93), 139-141

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

6. „Identyfikacja płótna i drewna” — mgr Maria Niedzielska;
7. „Problemy poszukiwań malowideł ściennych” — doc. kontr. Władysław Zalewski;
8. „Zagadnienia rysunkowej inwentaryzacji i dokumentacji konserwatorskiej malowideł ściennych” — dr Jerzy Gadomski;

9. „Dokumentacja stanu zachowania dzieła sztuki metodami fizycznymi” — mgr Maria Ligęza.

doc. Władysław Zalewski
Akademia Sztuk Pięknych
Kraków

POST-GRADUATION SUPPLEMENTARY TRAINING OF CONSERVATORS WITHIN THE COURSES OF CONSERVATION OF WORKS OF ART AT THE HIGH SCHOOL OF ARTS, CRACOW

In the field of conservation may be observed a range of relatively rapidly occurring changes with regard to methods, materials applied and aesthetic requirements which result in alterations introduced to curricula designed for the conservator training. In consequence of the above changes arise the differences between the levels and resources of professional knowledge acquired by succeeding yearly groups of graduates which are becoming the more drastic with time elapsing from the date of graduation.

Certainly, the conservators are augmenting their knowledge chiefly due to experience gained during their professional activities, however, it is the nature of conservator's job itself, connected with the need of applying long-lasting treatments, that practically confines the development of perceptive abilities and leads to performing the work in form limited to a daily bread-and-butter business.

In several cases the conservators have to do their job far from larger professional circles and the thus

narrowed specialized range makes them unable to be duly orientated in a complete set of problems and trends prevailing in conservation. Frequently enough some of them are forced to withdraw from profession for a longer or shorter period of time due to changes in their living conditions.

The above features and occurrences have been often subjected to discussions within the conservators milieu in Cracow. Taking into account all these problems in 1970 it has been decided in the Conservation Department at the High School of Arts, Cracow to organize a systematic action of supplementary training for persons who graduated in this Department. The activities started by the Department have taken the form of a three-day cycle of lectures combined with shows and discussions covering selected problems from different ranges of conservation and auxiliary disciplines which are held once a year early in spring or in the late autumn when the conservators, after completing their seasonal works, have more time at their disposal.

MARYNA HUSARSKA

SZKOLENIE ARCHIWISTÓW, BIBLIOTEKARZY I KONSERWATORÓW W ZAKRESIE PRZECHOWYWANIA I KONSERWACJI MATERIAŁÓW ARCHIWALNYCH I BIBLIOTECZNYCH

Po drugiej wojnie światowej konserwacja materiałów archiwalnych i bibliotecznych oraz zabytków muzealnych, jak również stworzenie właściwych warunków ich przechowywania stały się na całym świecie jednym z głównych zadań archiwów, bibliotek i muzeów. Wpłynęły na to losy zbiorów w okresie wojennym i bezpośrednio po jej zakończeniu, a w dalszych latach silny rozwój mikroorganizmów i owadów oraz stale wzrastające zanieczyszcze-

nie powietrza gazami spalinowymi. Dlatego też utworzonemu w 1949 r. przy Archiwum Głównym Akt Dawnych Centralnemu Laboratorium Konserwacji Archiwaliów (CLKA) postawiono jako zadanie — nie tylko naukowe, ale i praktyczne — opracowywanie współczesnych metod konserwacji materiałów archiwalnych i bibliotecznych, i wprowadzenie ich do praktyki konserwatorskiej.

Zasób AGAD, jednego z największych archiwów w Polsce, jest bardzo różnorodny nie tylko pod względem treści aktowej ale i materiału użytego do produkcji akt: pergaminy, papiery z różnych epok, oprawy drewniane, skórzane, pergaminowe, wosk pszczeli, lak, metale itp. Pracownicy CLKA mają możliwość stałej, bezpośredniej obserwacji i badania tych materiałów oraz warunków ich przechowywania. Badania naukowe zostały zapoczątkowane i są stale kontynuowane przez pracowników CLKA w instytutach chemicznych i innych placówkach naukowych, a zwłaszcza poprzez ścisłą współpracę z Pracownią Mikrobiologiczną Instytutu Przemysłu Organicznego. Połączenie praktyki z badaniami naukowymi wpłynęło na ułatwienie pracownikom CLKA zorientowania się w całokształcie zagadnień związanych z profilaktycznym zabezpieczaniem i konserwacją materiałów archiwalnych i bibliotecznych. W CLKA między innymi opracowano metody przechowywania materiałów archiwalnych, bibliotecznych i częściowo muzealnych. W związku z tym powstały wytyczne dla budowy nowych gmachów i właściwego przystosowania pomieszczeń przypadkowych na magazyny. Opracowano również zasady regulowania warunków atmosferycznych wewnątrz magazynów oraz sposoby zabezpieczania materiałów przy ich ekspozycji lub przesyłce. Wprowadzono nowe sposoby sygnowania akt itp.

Z metod konserwacji opracowano dezynsekcję i dezynfekcję materiałów archiwalnych i pomieszczeń, metodę wzmacniania zniszczonych i nietrwałych papierów poprzez laminowanie na zimno, zalewanie masą papierową, częściową konserwację dokumentów pergaminowych i pieczęci woskowych, wzmacnianie pisma ołówkowego itp. Unowocześniono — z punktu widzenia konserwacji — prace introligatorskie, wprowadzając między innymi klejenie grzbietów książek i luźnych akt na tzw. styk.

Problemy i osiągnięcia naukowe współczesnej konserwacji w szerokim tego słowa znaczeniu są dotąd stosunkowo mało znane wśród archiwistów i bibliotekarzy, jak również wśród introligatorów. Archiwiści, bibliotekarze i muzeolodzy, nie mając bezpośredniego wpływu na wytwarzanie akt, rycin i książek, mogą i powinni przestrzegać możliwie optymalnych warunków przechowywania materiałów znajdujących się pod ich opieką.

Pracownicy CLKA łączą stale prowadzenie badań naukowych i prac konserwatorskich ze szkoleniem: organizowane są kursy, praktyki zbiorowe i indywidualne dla archiwistów, bibliotekarzy i konserwatorów; wygłaszane są odczyty dla pracowników różnych instytucji w Polsce, zainteresowanych problemami konserwacji i prawidłowym przechowywaniem

swoich zbiorów. Poza doraźnie organizowanym szkoleniem pracownicy CLKA prowadzą stałe wykłady i ćwiczenia dla słuchaczy Pomaturalnego Studium Archiwistyki oraz coroczne kilkudniowe praktyki dla studentów Studium Archiwalnego Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu.

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych co kilka lat organizuje w CLKA kursy szkoleniowe dla pracowników archiwów i niektórych bibliotek o wszechstronnym programie wykładów i ćwiczeń. Niektóre resorty organizują podobne, krótsze lub dłuższe kursy dla swoich pracowników prowadzone przez pracowników CLKA. Zakres wykładów i ćwiczeń jest uzależniony od czasu trwania kursu i od przygotowania słuchaczy. Omawiane są takie tematy, jak np.: problemy współczesnej konserwacji zbiorów archiwalnych i bibliotecznych, przyczyny niszczenia różnego rodzaju materiałów i zmiany, jakie w nich następują w czasie przechowywania w różnych warunkach atmosferycznych i lokalowych. Bardzo dokładnie są omawiane warunki przechowywania i zabezpieczania materiałów archiwalnych i bibliotecznych, z uwzględnieniem nowego budownictwa oraz postulatów jakie konserwator powinien wysuwać przy projektach adaptacji pomieszczeń przypadkowych na magazyny. Dużo czasu poświęca się omówieniu zabezpieczania materiałów archiwalnych i bibliotecznych, które jest uzależnione przede wszystkim od utrzymania w magazynach możliwie optymalnych i stałych warunków atmosferycznych, a także od wyposażenia magazynów.

Informuje się o metodach zabezpieczania akt, dokumentów, rycin, książek itp. przed mechanicznym niszczeniem przez wykonanie dla nich opraw, obwolut zabezpieczających okładki oraz różnego rodzaju pudeł, specjalnie projektowanych dla danego rodzaju materiału, przy czym zwraca się uwagę na dobór materiałów używanych w pracach introligatorskich. Dokładnie są też omawiane opracowane naukowo współczesne metody konserwacji m. in. w zakresie dezynsekcji i dezynfekcji materiałów i pomieszczeń, wzmacnianie zniszczonych lub nietrwałych papierów, (podawane różne metody których zastosowanie jest uzależnione od obiektu i możliwości danego archiwum lub biblioteki), konserwacji skóry, pergaminów, pieczęci woskowych itp.

Na kursach słuchacze są również informowani o literaturze światowej poświęconej zagadnieniom konserwacji i pracom naukowym tej dziedziny (periodyki, książki, artykuły itp.), o konserwatorskich placówkach naukowych za granicą (opracowujących współczesne metody konserwacji na świecie o znaczeniu międzynarodowym lub krajowym) oraz o pracach CLKA. Słuchacze mają możliwość pogłębiania swoich

wiadomości na ćwiczeniach praktycznych, których zasięg i czas trwania jest uzależniony od założeń i planów danego kursu i ogólnego wykształcenia słuchaczy.

W czasie trwania kursów urząda się zwykle pokazy, na których słuchacze mogą zapoznać się z niektórymi, specjalnie interesującymi przykładami zniszczeń zbiorów i ich konserwacją, z makietami dokumentów, starodruków lub akt, które już obecnie częściowo, a w przyszłości całkowicie powinny zastąpić oryginały na wystawach. Przy opracowywaniu programów kursów organizatorzy zakładają, że słuchacze będą w przyszłości opiekunami zbiorów archiwalnych lub bibliotecznych w swoich instytucjach.

Oprócz specjalnych kursów poświęconych zagadnieniom konserwacji zbiorów archiwalnych i bibliotecznych na wszystkich „Podstawowych kursach dla archiwistów” organizowanych co kilka lat przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych dla nowo zaangażowanych pracowników naukowych archiwów państwowych są przewidziane kilkugodzinne wykłady oraz jedno- lub dwudniowe ćwiczenia z zakresu profilaktyki i konserwacji. Poza tym w różnych środowiskach (archiwistów, bibliotekarzy, pracowników muzeów, konserwatorów, a także czasem architektów) są wygłaszane referaty, popularyzujące współczesne osiągnięcia naukowe i praktyczne konserwacji.

W Centralnym Laboratorium Konserwacji Archiwaliów przy AGAD prowadzi się również indywidualne szkolenie pracowników archiwów i bibliotek, jak również innych instytucji naukowych zajmujących się w swoich ośrodkach zabezpieczaniem zbiorów powierzonych ich opiece. Zakres tego rodzaju szkolenia jest bardzo różnorodny i uzależniony od wykształcenia pracownika przechodzącego praktykę oraz od zakresu prac, z jakimi może on spotkać się w przyszłości.

Od czasu do czasu do CLKA przyjeżdżają na praktyki cudzoziemcy, zarówno archiwiści jak i bibliotekarze, jak konserwatorzy. Np. w roku 1970 odbyli kilkunastodniową praktykę przedstawiciele archiwów bułgarskich: konserwator chemik i dyrektor jednego z archiwów.

Jak sygnalizowano powyżej oprócz okresowego dokształcania pracowników archiwów i bibliotek z zakresu profilaktyki i konserwacji, od roku szkolnego 1969/1970 do programu Pomaturalnej Szkoły dla Archiwistów w Warszawie zostały wprowadzone stałe wykłady i ćwiczenia z zakresu przechowywania i konserwacji materiałów archiwalnych. Corocznie również — w ramach praktyk odbywanych w AGAD przez studentów Studiów Archiwistyki Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu — przeprowadzane są krótkie, parodniowe ćwiczenia z zakresu przechowywania akt.

Na zakończenie należy dodać, że z każdym rokiem coraz więcej zainteresowanych archiwistów, bibliotekarzy, pracowników muzeów, konserwatorów, a często nawet osób nie związanych z żadnym z tych zawodów zwraca się do CLKA z prośbą o choćby najogólniejsze zaznajomienie ich z problemami i osiągnięciami współczesnej konserwacji.

Za względu na minimalny i od kilkunastu lat nie powiększający się personel CLKA przy AGAD, którego zakres działania bardzo szybko wzrasta, niemożliwe stało się rozszerzenie zakresu szkolenia. Jednakowoż wydaje się, że ze względu na konieczność zachowania zbiorów archiwalnych i bibliotecznych w możliwie dobrym stanie (szczególnie zasobu narastającego), byłoby bardzo wskazane choćby najogólniejsze zaznajomienie ogółu archiwistów i bibliotekarzy, a zwłaszcza konserwatorów i introligatorów, z problemami i osiągnięciami współczesnej konserwacji.

mgr inż. Maryna Husarska
Archiwum Główne Akt Dawnych
Warszawa

THE TEACHING OF ARCHIVISTS, LIBRARIANS AND CONSERVATORS IN THE FIELD OF MODERN CONSERVATION AND PRESERVATION OF ARCHIVAL AND LIBRARY MATERIALS

In her article the author in a general manner discusses the aims and tasks of the Central Laboratory of Archival Material Conservation and also the instructive activities developed by workers of that Laboratory in the field of teaching the archivists, librarians and conservators the modern conservation techniques, and in particular proper preservation of materials under their care.

As the basic tools for the above activities are applied courses, the group and individual practices and

lectures given by the Laboratory's workers. The scope of lectures and that of exercises are depending upon the time of their duration and the degree of preparation of students. In addition to instructions organised to fulfill the defined requirements the Laboratory's workers give permanent lectures and also carry on the exercises for students in courses of Archival Service which have been organised in Warsaw.